

TAŞOVA VE ÇEVRESİNDE AD VERME GELENEĞİ VE “SATILMIŞ” ADI¹

Fahriye GÜLEÇ DÜZGÜN²

Prof. Dr. Kemal POLAT³

ÖZET

Bu araştırmada Taşova’da ad verme geleneği ve Satılmış adı incelenmiştir. Bu alışma, saha çalışması olup ampirik (tecrübi) bir araştırmadır. Ayrıca konu hakkında yazılı kaynaklardan da yararlanılmıştır. Bu çalışmada, insanoğlu ilk defa ne zaman ad kullanmıştır, ad vermeye neden ihtiyaç duyulmuştur, ad vermenin ne gibi faydaları vardır, ad vermede din, gelenek ve etkileşim içinde olunan kültürlerin etkisi var mıdır, bireylere verilen adların bireylerin üzerinde psikolojik etkisi var mıdır? sorularına yazılı ve sözlü kaynaklar ışığında cevap verilmeye çalışılmıştır. Taşova ve çevresinde ad verme geleneği, Satılmış adının hangi amaç için çocuklara verildiği, Satılmış adının verilmesindeki beklentiler incelenmiştir. Böylece Taşova ve çevresinde bu isim üzerinden genel bir değerlendirme yoluna gidilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Halk, Gelenek, İnan, Taşova, Ad, Satılmış.

THE TRADITION OF NAME GIVING IN AND AROUND TAŞOVA AND THE NAME “SATILMIŞ”

ABSTRACT

This study explores the tradition of name giving in Taşova and the name “Satılmış”. This is a field study and an empirical (experiential) research. Written sources were also used on this topic. In the light of written and oral sources, the present study tries to answer some questions like when did human beings use names for the first time, why was it necessary to give names, what are the benefits of naming, is there any influence of religion, tradition, and cultures that are interacted with, and does the name given to an individual have a psychological impact on him or her? This study examines the tradition of name giving in and around Taşova, the purpose for which the name “Satılmış” was given to the children, and the expectations behind naming them as “Satılmış”. Thus, a general assessment was made on this name in and around Taşova.

Keywords: Public, Tradition, Belief, Taşova, Name, Satılmış.

¹ Bu makale Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümünde hazırlanan “Türk Kültür Tarihi Açısından Taşova ve çevresinde Doğum, Evlenme ve Ölüm Gelenekleri” adlı yüksek lisans tezinin alt başlığından üretilmiş ve genişletilmiştir.

² Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Yüksek Lisans Öğrencisi. gulecfahriye05@gmail.com.

³ Amasya Üniversitesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, kemal.polat@amasya.edu.tr.

GİRİŞ

Amasya'nın üçüncü büyük ilçesi olan Taşova, Orta Karadeniz Bölgesi'nde bulunmaktadır. Taşova, tarihte birçok devletin hâkimiyeti altına girmiştir. Taşova'da egemenlik kuran ilk devlet Hititlerdir (M.Ö.1650). Daha sonra sırasıyla Frigler, Kimmerler, Medler, Persler, Makedonya Krallığı, Pontus Krallığı, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Emeviler ve daha sonra Türkiye Selçuklu Devleti; Beylikler döneminden sonra ise Osmanlı Devleti idaresine girmiştir. Böylece birçok medeniyete ev sahipliği yapan Taşova, bu medeniyetlerden izler taşımaktadır. Taşova ilçesi kültür bakımından Karadeniz, İç Anadolu, Kafkas ve Yörük kültürünün harmanlandığı zengin bir kültüre sahiptir. İlçe, Kurtuluş Savaşı sırasında Balkanlar ve Doğu Anadolu gibi birçok yerden göç almış, yerli halk ve göçmen halkın kaynaşması ile zengin bir kültür ortaya çıkmıştır.

Taşova ilçesi Osmanlı döneminde Tokat'ın Erbaa ilçesine bağlı Yemişenbükü olarak bilinmekteydi. Cumhuriyet döneminde, 1952'de Tokat'tan ayrılarak Amasya iline dâhil edilmiştir. Trabzon, İstanbul, İran ticaret yollarının güzergâhında bulunan ilçeye ulaşım kolay olup sınırları içinde birçok yayla ve mesire yerleri bulunmaktadır. İlçede geçiş bölgesi iklimi egemendir. Genellikle ılıman olan iklim bazen Karadeniz bazen de İç Anadolu'nun karasal iklimi niteliğindedir. İlçe merkezinde kışları ılık ve yağışlı geçerken yüksek kesimlerde kar yağışı görülmektedir. İlçe sınırları içinde dağlık ve engebeli arazi fazla olduğu için düz arazilerde tarım, sebze ve meyvecilik yapılırken dağlık ve engebeli arazilerinde hayvancılık yapılmaktadır. İlçe 31.508 nüfusa sahiptir. Son yıllarda işsizlik başta olmak üzere eğitim gibibazı sosyal sebepler nedeniyle İstanbul, İzmir, Bursa gibi büyük şehirlere göç vermektedir (<http://www.tasova.gov.tr/tarihi> (Erişim tarihi: 11.02.2019)).

1. AD VERME GELENEĞİ

İnsanoğlu, ad verme ihtiyacını ilk olarak çevresinde bulunan varlıkları sınıflandırmak için duymuştur. Kişi ve varlıklara verilen adlar sayesinde isimsiz olmaktan doğan kargaşadan ve bilinmezlikten kurtulmuştur. İlk başlarda bir mecburiyet olan ad verme, zamanla tüm insanların uyguladığı bir gelenek hâline gelmiştir(Yeşildal, 2018:48-59). İnsanoğlu karşılaştığı her yeni varlığa bir ad koymuştur; öyle ki yeryüzünde adsız hiçbir şey yoktur. Çevremizde yaşayan hayvanların at, köpek, kedi; mevsimlerin yaz, kış; doğa olaylarının deprem, sel vb. gibi adları vardır.

İnsanlık tarihi kadar eski bir gelenek olan ad verme, her toplumun kendi inancı, kültürü, gelenekleri, bulunduğu coğrafya ve çevresinde bulunan kültürler itibarıyla gelişim ve değişim içinde olan, dinamik bir gelenektir. Her kültürde farklılık arz eden ad vermenin, İslâm inancına göre ilk defa Allah (cc) tarafından Hz. Adem'e öğretildiği bilinmektedir (Kuran-Kerim, Bakara:2/33).

İslâm Dini'nde çocuklara güzel adlar konulması hususunda "Birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın."(Kuran-Kerim, Hucurat:49/11) gibi ayetlerle insanlar uyarılmıştır. Bir hadiste ise Hz. Muhammed,"Sizler kıyamet gününde kendi isimleriniz ve babalarınızın isimleri ile çağrılacaksınız. Öyle ise isimlerinizi güzelleştiriniz." (Ebu Davut, Kitabı'1 Edeb:4948) buyurmaktadır.

Bu bağlamda çocuklarına İslâm Dini'nin emir ve yasaklarını göz önünde bulundurarak ad vermek isteyen insanlar, öncelikle verecekleri adın Kur'an'da geçip geçmediğine bakarlar. Kur'an'da geçiyorsa ne anlama geldiğine bakar ve çocuğuna en çok yakışan veya çocuğuna yakıştırdığı bir kişiliğe sahip birinin adını koyarlar. Örneğin annesi veya babası oğlunun Hz. Hamza gibi cesur olmasını isteyen ebeveynler çocuklarının adını Hamza koymaktadır.

İsimler taşıdığı mana itibarıyla sahiplerinin üzerinde psikolojik etki bırakmaktadır. İnsanlar, çocukların kişiliklerinin verilen isimlere göre şekillendiğine inanmaktadır. Bundan dolayı hangi toplum olursa olsun çocuklara isim vermek sıradan bir şey sayılmamaktadır. Çocuğa verilecek isim, her toplumun kendi kültür ve dinî inancına göre özenle seçilmektedir. Çocuğa verilen adın anlam itibarı ile onun karakterini, kişiliğini, toplum içindeki yerini ve geleceğini belirleyecek bir simge olması umut edilir (Polat,2005:102). Ad, insanın markası gibidir; hayatı boyunca benliğini ifade ettiği gibi ölümünden sonrada hatırasını yaşatmaktadır. Bir kimsenin hayatı boyunca yaptığı bütün eylemler iyi, kötü, güzel, çirkin onun adına atfedilmektedir. Bu yüzden, “İnsan ölür, adı kalır, yiğit ölür, şanı kalır.” denmektedir. Dolayısıyla ad koyma, basit bir şey değildir;her toplum kendi gelenekleri dinî ve kültür değerleri içerisinde çocuklarına en güzel adları koymaya çalışır. Böylece ad koyma geleneği bütün toplumlarda canlılığını korumaktadır.

Ad koyma geleneği insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. İslâmiyet öncesi Türkler, doğada bulunan bazı varlıklara ve doğa olaylarına olağanüstü bir değer yükleyerek onları kutsal saymışlardır. Eski Türkler kişi adının sihriğine inanır. Bundan dolayı korktukları veya güç yetiremedikleri doğa olaylarının ve yırtıcı hayvanların adlarını çocuklarına vererek onların Bozkurt, Şahin, Kaya, Doğan, Gökhan, Timur(Demir) gibi güçlü ve korkusuz olacağına inanmışlardır (Varis, 2004:61). Yine eski Türklerde bir çocuğa ad verilmesi için kendini ya av esnasında ya da savaş meydanında ispatlaması gerekmektedir. Kan dökmeden, baş kesmeden ad verilmez. Dede Korkut hikâyelerinde de bahsedildiği gibi DirseHan'ın oğlu Boğayı öldürdükten sonra “Boğaçhan” adını almıştır.

İslâmiyet'ten önce Araplarda ise çocuklara, hayat şartlarının zor olması ve kabileler arasında sürekli mücadele olması nedeni ile dayanıklı, güçlü ve cesur olması arzu edilerek Galip, Zalim, Mukatil (Savaşçı),Leys (Arslan),Kaya gibi adlar verilmiştir (Aras,1998:332-333).

İnsana isim vermek tüm milletler için her zaman önemli olmuştur. Geçmişte hemen hemen her millette kişinin kaderiyle ismi arasında sıkı bir bağ olduğu yaygın bir inançtır. Romalılar “Nomenestomen” (Adımız talihimizdir) diyerek çocuklara verilen adların o çocukların talihinin kaderine etki edeceğine bu sözle ifade etmişlerdir(Karaman, Bir Çocuğa İsim Vermek: Adımız Talihimizdir,[Error! Hyperlink reference not valid.](#)(Erişim tarihi: 12.02.2019).

2. ADLARIN ANLAMLARI VE VERİLİŞ SEBEPLERİ

İnsan adları da yer adları gibi ait oldukları toplum, coğrafya, kültür ve dinî inanç hakkında birçok bilgi vermektedir. Ad verme geleneği insanoğlunun ortak mirası olduğu gibi her toplumda da farklılık göstermektedir. Bazı toplumlarda adlar milli bir kimlik ifade ederken bazı toplumlarda ise milliyetten ziyade dinî bir kimliği ifade etmektedir. Adlar, ait oldukları toplumların dini, kültürü, gelenek, görenekleri, örf ve âdetlerinin izlerini

taşımaktadır. İnsanlara verilen özel adların her birinin bir anlamı vardır ve adlar sahibi ile bir bütün hâlini almaktadır. Bu durumu Goethe şöyle ifade etmektedir: “İnsanın özel adı sadece onun üzerinde asılı duran sağını solunu çekiştirebileceğiniz bir pantolon değildir; aksine kendi derisi gibidir ona uyum sağlayarak gelmiş, zarar vermeden soyulması sıyrılması mümkün olmayan, insanın üzerine tam oturan bir elbisedir”.

Anadolu'nun birçok yerinde olduğu gibi Taşova ve çevresinde de halk arasında adlara gerçek anlamlarının dışında farklı anlamlar yüklenmiştir. Adlar, gerçek anlamından ziyade o adı daha önce taşıyan tanınmış kişiler Peygamberler, âlimler, ilim dünyasında başarılı insanlar ya da siyasetçi veya ünlü bir sanatçı ile özdeşleştirilmiştir. Dinî motifler taşıyan adlar örneğin; Muhammed ismi Hz. Peygamber ile bütünleştirilmiş, Muhammed adı verilen her çocuğun ahlâkının Peygambere benzeyeceği umut edilmiştir. Bunun gibi Yunus, Emre isimleri Yunus Emre ile bütünleşmiştir. Bu adların verildiği çocukların insan sevgisi taşıyacağına, alçak gönüllü, mütevazı olacağına inanılmaktadır. (Ayşe Caba, Adem Öner, Emine Nazlı, Fatma Güven)

İbrahim adı verilen çocukların Hz. İbrahim gibi çok cömert ve zengin olacağına inanılmaktadır. Selahattin adı verilen çocukların, Selahattin Eyyubi gibi İslâm dininin savunucusu olup dinî için savaşacağına inanılmaktadır. Hamza adı verilen çocukların ise Hz. Hamza gibi fiziki üstünlüğü olup, güçlü kuvvetli ve korkusuz olacağına inanılmaktadır. Günümüzde çok fazla rastladığımız adlardan biri olan Ömer adını vererek, o çocuğun Hz. Ömer gibi adaletli olması umut edilmektir. Bunun gibi, Hz. Peygamber zamanında yaşamış kadın sahabelerin adlarını vererek çocukların onlar gibi ahlâklı olacağına inanılmaktadır. Kız çocuklarına Ayşe, Hatice, Fatıma, Zeynep, Ümmü Gülsüm, Meryem gibi adlar vererek bu çocukların namus ve edep timsali olması umut edilmektedir.

Genelde milli motifler taşıyan adlar vermek yaygın bir uygulamadır. Milli ruhu canlı tutmak, milli kahramanların anısını yaşatmak ve onları yâd etmek için halk çocuklarına tarihte vatan ve millet için yararlı işler yapan, gerektiğinde canını feda eden kahramanların adlarını vermektedir. Böylece, çocukların da adını taşıdığı kahramanlara benzeyeceği ve onun gibi olacağına inanılmaktadır. Örneğin erkek çocuklarına verilen adlar Alper, Alpaslan, Alpay, Alp, Batuhan, Doğuhan, Alp tekin, Akınalp, Adakutay, Gültekin, Oğuzhan, Oğuz, Hakan, Mete, Demirhan, Erhan, Gökmen, Berkay, Kaan, Kubat, Metehan, Selçuk; kız çocuklarına verilen adlar ise; Aslıhan, Okşan, Hilal, Esmehan, Aykız, Aybüke, Banuçiçek ve Ayça gibi.

Adlar genel olarak sahiplerinin hakkında bilgi verirken bazı adlar ise sahibinin doğum öncesi hakkında da bilgi vermektedir. Beklenen umut edilen bir gebeliğin sonunda doğan kız çocuklarına; Dilek, İlknur, Arzu, Özlem, Kader, Hediye, Umut gibi, erkek çocuklarına ise Umut, Ümit, Mesut, Murat gibi adlar verilmektedir (Yıldırım, 2016:909-925) Halk arasında adlara kendi anlamlarından başka anlamlar yüklenmekte ve bu adlar belirli bir amaç için çocuklara verilmektedir. Bu isimleri, çocuğu olmayan veya doğumdan sonra çocuğu hemen ölen aileler, çocuklarının ölmemesi ve ömrünün uzun olması için vermektedir. Erkek çocuklara bu amaçla verilen isimleri şu şekilde sıralayabiliriz: Satılmış, Duran, Durmuş, Kaya, Yaşar, Dursun gibi; kız çocuklarına verilen isimler ise Yaşar, Kayalı, Duriye gibi adlar konularak çocuğu doğumdan hemen sonra ölmemesini ve uzun yaşamasını umut etmektedirler.

Erkek çocuğu olmayan aileler ise son doğan kız çocuğuna bundan sonraki çocuğun erkek olması için Yeter, Döndü, Döne, gibi adlar koymaktadırlar. İstenmeyen gebeliklerde ise erkek çocuklara Duran, Dursun, Durmuş; kız çocuklarına ise Yeter, Duriye gibi adlar koymaktadırlar. Böylece başka bir gebelik yaşanmayacağına inanılmaktadır (Polat,2005:111).

3. TAŞOVA VE ÇEVRESİNDE AD VERME GELENEĞİ

Yeryüzünde adsız hiçbir şey yoktur. Dolayısıyla canlı cansız her nesnenin her yaratılmışın bir adı vardır. Ad verme kültürü her toplumda mevcut olup zamanla değişen kültüre göre şekillenerek değişken ve dinamik bir şekilde devam etmektedir. İnsanların, hayvanların, bitkilerin hatta doğa olaylarının da adı vardır. İnsanoğlunun gözle göremediği, sadece hissettiği duyguların dahi mutluluk, acı, keder, gibi adları mevcuttur (Acıpayamlı, 1992:1) Ad koyma geleneği, insanlık tarihi kadar eski bir gelenektir. Dünyanın hiçbir yerinde adsız bir topluluğa rastlamanız mümkün değildir. Anlamli veya anlamsız her şeyin mutlaka bir adı vardır. İnsanlar ilk başlarda korktukları doğa olaylarının ya da hayranlık duydukları tabiatüstü varlıkların veya güçlü gördükleri hayvanların adlarını çocuklarına vermişlerdir. (Gömeç, 1998:44). İnsanlık geliştikçe ad verme geleneği de gelişmiştir. İnsanların tabii olduğu din, yaşadıkları coğrafya, içinde buldukları kültür, ekonomik imkânlar ve etkileşim içinde buldukları milletler, ad koyma geleneklerini etkilemiştir. Her toplum ait olduğu kültür, inanç ve gelenekleri çerçevesinde çocuklarına en iyi adı vermeye çalışır. Ad verme geleneği toplumdan topluma farklılık arz ederken aynı ülkenin değişik yörelerinde bile farklılık göstermektedir.

Anadolu'nun her ilinde, ilçesinde olduğu gibi Taşova ve çevresinde de ad koyma geleneğinin birçok şekli vardır. Örneğin aile büyüklerinin adı konduğu gibi, aile dostlarının, bebeğin babasının veya dedesinin çok sevdiği asker arkadaşının adı da koyulmaktadır. Babaannesinin veya yakın arkadaşının (ahretlik) adı koyulur. Yaşamayan çocuklar için gidilen tekkelerdeki zatların adları koyulur ve yine tekke, türbe ziyaretlerinde yapılan bazı uygulamalar ve koyulan özel isimler vardır. Ayrıca istenmeyen gebeliklerde verilen adlarda bulunmaktadır. Kardeşlere verilen isimlerin birbirine uyumlu adların olmasına dikkat edilirken bebeğe verilen adın ağır geldiğine inanılarak basit bir manası olan başka bir ad ile değiştirilmesi de söz konusudur. Kadir, Bayram ve Ramazan gibi İslâm Dini'nde özel gün ve gecelerin adlarının çocuklara verilmesi de yaygın bir uygulamadır.

Taşova ve çevresinde ad koyma geleneğine verilen önem halkın diline yerleşmiş olan “Adına leke sürme”, “Adını beş paralık etme”, “Adı gibi yaşasın”, “Adına laf getirme”, “Yiğit ölür adı kalır” gibi sözlerden de anlaşılmaktadır. Taşova ve çevresinde ad koyma geleneği, İslâm öncesi Türk kültüründen izler taşımaktadır. Çocuklara koyulan adların çocuğun üzerinde psikolojik etkisi olduğuna inanılır. Halk arasında mevcut inanişaya göre, çocuğa kimin adı verilirse ahlâkının o kişinin ahlâkına benzeyeceğine inanılır. Bundan dolayı çocuklara verilen isimlere dikkat edilmekte, toplumda saygı gören itibar sahibi olan kişilerin adı koyulmaktadır. Kişi, toplumda adı ile yer bulur. Ayrıca geçmişte insanlar ölen atalarının ruhlarının kendilerine zarar vereceğini düşünerek yeni doğan aile bireylerine ölmüş atalarının adlarını vermişlerdir. Korkudan doğan bu gelenek zamanla yerini saygıya bırakmıştır (Yeşildal,2018:30/119). Taşova ve çevresinde ise bu gelenek tüm canlılığı ile devam

etmektedir. Geçmiş yıllarda bebelere, dedesinin ve babaannesinin adı önüne ya da arkasına başka ad konmadan verilmektedir.

Günümüzde ise çift isim tercih edilmekte, dedenin ve babaannenin adı ilk isim ya da ikinci isim olarak verilirken, günümüzde tercih edilen isimlerden ikinci bir isim daha eklenmektedir. Örneğin, erkek çocuklara Mehmet Efe, Muhammed Hamza, Mustafa Berk, Ömer Asaf, Şükrü Mete, Ali Can, Emin Ensar, Sabri Eymen, Salih Utku, Burak Hakkı gibi, kız çocuklarına ise Fatma Sena, Ayşe Nur, Zeynep Betül, Elif Satı, Gülizar Ayça, Şükriye Naz gibi adlar verilmektedir. Ataerkil bir aile yapısına sahip olan halk öncelikle yeni doğan bir bebeğe babasının aile büyüklerinden birinin adını vermek ister. Eğer aile büyüklerinin adı başka akrabalar tarafından çocuklarına verilmiş ise ancak o zaman annesinin aile büyüklerinden birinin adı verilebilmektedir. Toplum tarafından sevilmeyen bir kişinin adı birinci dereceden akraba dahi olsa hiç kimseye verilmez, kimsede vermek istemez, böyle isimleri vermeyenler de yadırganmaz.

Ad vermenin başka bir şekli ise doğumdan sonra hemen ölen veya düşük olan çocuklar için gidilen tekke ve türbelerde bulunan zatların adını koymaktır. Taşova ve çevresinde halk bu gibi durumlarda Samsun iline bağlı Lâdik ilçesinde bulunan Seyit Ahmet ve Gül Ahmet tekkelerine; ayrıca Taşova'nın Geydoğan köyünde bulunan Geydoğan Baba türbesi, Uluköyde bulunan Ergüneş baba türbesine gitmektedirler. Bu tekkeleri ziyaret eder, adaklar adarlar. Seyit Ahmet ve Gül Ahmet türbelerini ziyaret edenler bu ziyaretten sonra çocukları olursa doğan bebek erkek olur ise adını Seyyid, veya Seyyid Ahmet, kız olur ise Satı veya Sedük koymaktadırlar. Gül Ahmet tekkesine gidenler ise doğan bebek erkek ise adını Gül Ahmet veya Gültekin koyarlar, kız ise adı Güllü, Gülhanım, Gülizar koymaktadırlar. Kimi insanlar ise gittikleri bu tekkelere adak adayarak doğacak çocuklarının yaşaması için bu tekkelere satılmış kabul ederler çocuk erkek olursa adını Satılmış veya Satuk; çocuk kız olur ise adını Satı koymaktadırlar.

İnsanların çok eski zamanlardan bugüne taşıdıkları inanç; çocuğa verilen adın, onun kişiliği üzerinde psikolojik etkisi olduğu inancıdır ve bundan dolayı doğumdan sonra yaşamayan veya gebelikte düşük riski olan erkek çocuklara şu isimler verilmektedir: Dursun, Durmuş, Kaya, Duran, Yaşar, kız çocuklarına ise yine aynı şekilde Kayalı, Duriye, Yaşar adı konmaktadır. İstenmeyen gebeliklerde erkek çocuklara yine Dursun, Durmuş, Duran, adları verilmektedir; fakat bu adlara farklı manalar yüklenmektedir. Yukarda ölüm veya düşük riski olan bebelere verildiğinde ölmesin dursun, hayatta kalsın, uzun yaşasın anlamlarında verilirken istenmeyen gebeliklerde ise Duran, Durmuş, Dursun gibi isimler başka çocuk olmaması için verilmektedir. İstenmeyen gebeliklerde kız çocuklarına ise Yeter, Songül adı konmaktadır (Kesgin-Özcebe, 2004: 43-56).

Taşova ve çevresinde uygulanan bir başka ad koyma geleneği ise sık, sık hastalanan ve gelişmeyen yöre halkı arasında cırık-coruk (zayıf) denilen çocuklara verilen adların ağır geldiği inancı ile çocuğun adı mevcut adının anlamından daha basit bir anlamı olan başka bir ad ile değiştirilmesidir. Taşova'nın çevre köylerinde ad değiştirmek için veya ad koymak için uygulanan özel yöntemler vardır. Bazı köylerinde uygulanan pırasa yöntemi vardır. Şöyle ki çocuğa verilmek istenen isimlerin her biri bir pırasanın üzerine yazılır düz bir zemin üzerinde

bir araya getirilen pırasaların baş kısımları tek seferde bir bıçakla kesilir; bu işlem perşembe akşamı yapılmaktadır.

Cuma sabahı kesilen pırasalar kontrol edilerek içlerinden hangisi kesilen taraftan diğer pırasalardan daha uzun ise o pırasanın üzerindeki ad çocuğa verilmektedir. Zira halk arasındaki inanışa göre Allah, o çocuk için hayırlı olan ismin yazılı olduğu pırasanın uzamasını istemiştir.

Taşova ve çevresinde halk tarafından azda olsa uygulanan bir başka gelenek ise kardeşlere verilen adların kafiyeli olması birbirine uyumlu olan adların verilmesidir. Örneğin; Samet, Demet, Mehmet, ikiz kardeşlere; ikisi de kız ise Özge, Bilge, Sümeyye Süheyla, ikizler erkek ise Hasan Hüseyin, gibi adlar verilmektedir (Velibeyli-Bağirov,1997:151). Taşova ve çevresinde otuz beş kırk yaş üzerinde Muhammed ismine rastlamak mümkün değildir. Çünkü Osmanlı döneminden kalma bir âdet gereği Hz. Peygambere duyulan saygıdan dolayı çocuklara Muhammed adı verilmemekte, genellikle Mehmet adı verilmektedir. Bundan dolayı en çok rastlanılan erkek adı Mehmet'tir. Günümüzde ise her on erkek çocuktan birinin adı Muhammed konmaktadır. Taşova ve çevresinde ad verme geleneğine başka bir örnek ise İslâm Dini'nde kutsal sayılan ay, gün ve gecelerde doğan çocuklara doğduğu ayın, günün veya gecenin adının verilmesidir. Örneğin Ramazan ya da Kurban Bayramında doğan çocuklara Bayram adı verilmektedir. Kutsal aylar sayılan üç aylarda doğan çocuklara Recep ayı içinde doğan çocuklara Recep; Şaban ayında doğan çocuklara Şaban; Ramazan ayında doğan çocuklara ise Ramazan adı verilmektedir. Kadir gecesi doğan çocuklara Kadir, Miraç gecesi doğan çocuklara Miraç, Berat gecesi doğan çocuklara Berat adı verilmektedir (Yoldaş-Coldaşbaev,2016:31-38).

Taşova ve çevresinde ad ve ad koyma geleneğinde geçmiş ile günümüzü karşılaştıracak olursak, geçmiş dönemlerde doğan çocuklara aile büyükleri ad verirken günümüzde ise ad koyma yetkisi tamamen çocuğun anne ve babasına aittir. Kimi aileler ünlü bir sanatçının adını verirken kimi aileler ise çocuklarına Kur'an'dan bir sure adı koymaktadır. Geçmiş dönemlerde erkek çocuklara Ahmet, Mehmet, Bilal, Ali, Hasan, Ömer, Şükrü, Osman, İdris, Hamit, Sami, Salih, Mustafa, Hüseyin, Celal, Hakkı, Bilal gibi isimler verilirken; kız çocuklarına ise Ayşe, Fatma, Ünzile, Binnaz, Hanife, Hatice, Zeynep, Fadime, Aysel, Gülizar, Gülhanım, Yeter, Keziban, Emine, Münevver gibi isimler verilmektedir. Günümüzde ise erkek çocuklara, Muhammed, Efe, Samet, Yusuf, Emir, Miraç, Emre, Asaf, Ömer, Eymen, Berat, Enes, Taha, Yasin, Berkay, Burak, gibi adlar verilirken; kız çocuklarına ise Merve, Miray, Ecrin, Nehir, Hiranur, Zeynep, Büşra, Kübra, Esra, Rana, Zehra, Betül, Elif, Şevval gibi adlar verilmektedir (Saritaş, 2019:424).

Geçmişte Türkiye'nin genelinde olduğu gibi Taşova ve çevresinde de büyük aile şeklinde yaşamaktaydı. Yeni evli çiftler, kayın peder ve kayın valide ile birlikte yaşamakta; çoğu zaman kayınpeder kayınvalide ile birlikte bütün kardeşler bir arada oturmaktadırlar. Bundan dolayı kayınpeder ve kayınvalide aile reisi sayılır ve hemen hemen her konuda görüşleri alınır, sözlerinden çıkılmaz. Ailenin yeni doğan bireylerinin adını koymakta anne babaya pek söz hakkı tanınmaz. Geçmişte televizyon, internet gibi iletişim araçlarının kısıtlı olması ve köylerin büyük şehirlerle iletişim hâlinde olmaması, ad verme geleneğini

etkilemiştir. Aile büyükleri, çocuklara genelde ölen akrabalarının veya çevrelerinde tanıdık kişilerin adlarını vermişlerdir.

Günümüzde ise toplum çekirdek aile şeklinde yaşamaktadır. Dolayısıyla doğan çocuklara ad verme hakkı tamamen anne ve babaya aittir. İnsanlar iletişim araçları sosyal medya aracılığı ile geniş kitlelerle iletişim kurabilmekte, farklı kültürlerden etkilenebilmekte; böylece anne babalar çocuklarına istedikleri isimleri vermektedirler. Geçmişte çocuklara verilen isimler artık eski moda olarak görülmekte ve çocuklara daha çok popüler isimler verilmektedir. Aile büyüklerinin adları çocuklara verilirken günümüz adlarından ikinci bir ad daha eklenmektedir (Hatice Aktaş, Hatice Bolat, İzzet Böyürcü, Lüfti Işık, Osman Canik, Ömer Celep).

4. TAŞOVA'DA SATILMIŞ ADININ VERİLMESİ

Çocukları olmayan veya doğduktan sonra yaşamayan aileler, kutsal saydıkları tekke türbe ve ziyaret yerlerine giderek adak adarlar; dileklerde bulunurlar. Bu ziyaretten sonra çocukları olursa adını Satılmış veya Satuk; kız olursa Satı koyarlar. Çocuğun adını Satılmış, Satuk veya Satı koyduklarında ziyaret ettikleri tekkeye satılmış kabul ederler. Böylece çocuğun uzun yaşayacağını umut etmektedirler. Ayrıca aileye ve çocuğa musallat olan kötü ruhların çocuğun başkasına ait olduğunu zannederek zarar vermeyeceğine dolayısıyla çocuğun ve ailesinin korunacağına inanılmaktadır.

İnsanoğlunun dünyadaki görevleri doğumla başlar, gelişir, büyür, ürer, yaşlanır ve ölür. Bu aşamalar içinde en önemlisi ise üreme aşamasıdır. İnsanlar neslinin devamı için evlenir ve çoğalır. Geniş aile sahibi olmak; geçmiş zamanlarda korunmak ve güvenlik için gerekli görülürken, insanoğlu tarımla birlikte yerleşik hayata geçtiğinde daha fazla insan gücüne ihtiyaç duymuştur. Tarım toplumlarında insan gücüne ihtiyaç olduğu için insanlar erken yaşta evlenmek ve çok sayıda çocuk sahibi olmak istemişlerdir. İslâm Dininde çocuk sahibi olmak konusunda Müslümanları, “Evleniniz, çoğalınız. Ben ümmetimin çokluğu ile övünürüm.” hadisiyle teşvik etmiştir. Geniş aile ve çok sayıda çocuk sahibi olmak bu kadar önemli olunca insanları korkutan şey, çocuk ölümleri veya düşükle sonuçlanan gebelikler olmuştur. Geçmiş zamanlardan bugüne kadar çocuk ölümlerinin önüne geçmek için birçok yöntem denenmiştir. Günümüzde batıl inanç olarak adlandırılan birçok uygulama yapılarak bebek ölümlerinin önüne geçilmek istenmiştir. Eski Türklerde çocuğu olup kısa bir süre sonra ölen anne ve babalar, çocuğa “Tanrı nazarı” değdi zannedip daha sonra doğan erkek çocuklarına “Tanrı nazarından korumak için, Niyazi, Kepek, Ağırıcı ve Satılmış isimlerini vermektedirler (Çakan, 2004:124). Kırgız Türklerinde ise doğumdan sonra ölen çocukların yaşaması için adların taşıdığı anlamların sihirden yararlanmak istenilmektedir. Bundan dolayı çocukları doğumdan sonra yaşamayan aileler çocuklarının yaşaması için adını Tursun, Toktobek, Toktoğul, Bekbolot, Taşbolot; ayrıca Kırgız Türkleri çocuklarına uzun ömürlü olup sağlam ve dayanıklı olması için yırtıcı kuşların ve doğada gücün sembolü olan hayvanların adlarını vermektedirler. Çocukları kötü ruhların gazabından korumak için çocuklara

Bokbasar, Tezekbay, Kırkayak, gibi isimler verilmektedir. Yine Kırgız Türklerinde yaşamayan çocuklar için yapılan başka bir uygulama ise köyün yaşlılarından biri çocuğun anne babasına elbiselerini ters giydirir ve elbisesini ters giyen anne veya baba sokakta oturan veya sokaktan geçen insanlardan dua ister ve çocuğuna ad vermesini rica eder.

Kırgız Türklerinde ve hemen hemen bütün Türk toplumlarında mevcut olan başka bir gelenek ise çocuk doğduktan sonra başka bir aileye verilir. Çocuk bu ailenin yanında yedi veya kırk gün kalır, babası gelerek belirli bir miktarda para ödeyerek kendi çocuğunu satın almış sayılır ve bu çocuğun adı Satkın, Satılğan, Satıbal konulur. Çocuğun verildiği ailenin çok sayıda çocuğu olması, aile bireylerinin uzun ömürlü olması önemlidir (Polat, 2005:109).

Uzun bir geçmişe sahip olan ve birçok bölgede yaygın olarak kullanılan Satılmış adı, yaşamayan çocukların yaşamasını ve uzun ömürlü olmalarını sağlamak için verilmektedir; çocuk ölümlerine karşı alınan bir tedbirdir. Çocuğa ve ailesine musallat olan kötü ruhlara karşı yapılır. Çocuğa Satılmış adı verilerek kötü ruhları, çocuğun başkasına verilmiş olduğuna ailesine ait olmadığına inandırmak istenilmektedir. Taşova ve çevresinde verilen Satılmış adı ise farklı uygulamalar sonucunda da olsa aynı amaç için çocuklara verilmektedir. Genellikle çocukları olmayan ya da doğumdan sonra yaşamayan çocuklara verilerek yaşaması ve uzun ömürlü olması umut edilmektedir. Taşova ve çevresinde çocuklara verilen Satılmış adı bazı uygulamalar sonunda verilmektedir. Taşova ve çevresinde bulunan halkın gönlünde manevi yeri olan şahısların mezarlarını ziyaret etmek, tekke ve türbeleri ziyaret etmek başta gelmektedir. Bazı köylerde bulunan aileler ocak takip etmektedir. Bebek sahibi olmak için daha önce annesi babaannesi hangi tekkeyi ziyaret etmiş ise sonraki nesilde aynı tekkeyi ziyarete gitmektedir. Taşova ve çevresinde şifa amaçlı en çok ziyaret edilen tekkeler arasında Geydoğan köyünde bulunan Geydoğan baba, (Sonusa) Uluköy’de bulunan Ergüneş baba türbeleridir. Ayrıca Samsun’un Lâdik ilçesinde bulunan Seyyit Ahmet, Gül Ahmet, Karaabdal Tekkeleri de bu amaçla ziyaret edilen türbeler arasında bulunmaktadır.

Taşova’nın bazı köylerinde geçmişten gelen birtakım gelenekler vardır. Bir ailenin ya da bir sülalenin sürekli ziyaret ettikleri bir tekke bulunur; buna ocak denir. O aileden veya sülaleden birinin çocuğu olmuyorsa veya doğumdan sonra yaşamıyorsa, o tekkeyi ziyaret eder; dileklerde bulunur. Kurban keser, yine aynı aileden bir kişi hastalanır veya vücudunda yaralar çıkarsa o tekkeye giderek dilek diler, şifa ister. Bu hastalıktan iyi olursam burada kurban keseceğim diye adak adar. Taşova ve çevresinde aile büyüklerinin daha önceden ziyaret ettiği bir tekke yok ise ziyaret edilecek tekkeyi belirlemek için uygulamalardan biri de suya bıçak koymadır. Çocuğu olmayan veya çocuğu olup da doğumdan sonra yaşamayan kadının evinde suya bıçak konmaktadır. Manevi kişiliği bakımından çevresinde sevilen, saygı gören yaşlı bir kadın, o köyde yaşayan Mehmet isimli yedi kişinin evlerinden birer bıçak alır. Çocuğu olmayan kadının evine getirir, ziyaret edilmesi gereken tekkelerin her birinin adını bir bıçağın üzerine yazar, ardından üç defa İhlâs suresi ve bir defa Fatıha suresi okuduktan sonra bu bıçakları su dolu bir kabın içine bırakır. Bu işlem Cuma’dan üç gün önce yapılmaktadır. Cuma sabahı bu bıçaklar suyun içinden çıkarılır. Bıçakların hangisi paslanmış ise çocuğu olmayan kadın o bıçağın üzerinde adı yazılı olan tekkeye gider. Tekkeye giden kadına kocası veya kayınpederi, kayıinvalidesi, eltisi veya yakın akrabalarından bir kadın eşlik eder.

Çocuğu olmayan ya da olup da doğumdan sonra çocuğu yaşamayan kadın, gusül abdesti alarak tekkeye gider. Burada normal namaz abdesti alarak en az iki rekât namaz kılar ve dua eder. O tekkede bulunan zat hürmetine Allah'tan niyaz ve dileklerde bulunur. Çocuğu olursa bu tekkeye gelerek kurban keseceğine, çokça fakir sevindireceğine dair adaklarda adar.

Doğacak çocuğunu bu tekkede yatan zatın hürmetine, Allah'tan dilediği için doğacak çocuğunu bu tekkede bulunan Zat'a adanmış, satılmış farz eder. Erkek olursa adını Satılmış veya Satuk; kız olursa Satı koyacağını söyler. Bu ziyaretten sonra kadın hamile kalırsa bolca sadaka verir, yoksullara, hastalara yardımda bulunur, yetimlere hediyeler alarak onları sevindirir, dul ve kimsesiz yaşlılara yardım eder.

Çocuk doğduğunda kulağına ezan okunarak erkek olursa adı Satılmış veya Satuk konur, çocuk kız olursa adı Satı konmaktadır. Doğumdan kırk gün sonra doğum yapan kadın bebeği ile birlikte adak adadığı tekkeye, akrabaları, yakın komşuları ile giderek burada koyun, kuzu veya keçi gibi hayvanlardan bir kurban keser. Bu kurbanı şükür kurbanı denir. Kurban kesilip etleri pişirilirken çocuğun annesi, babası ve yakın akrabaları ikişer rekât şükür namazı kılarak şükrederler. Çocuğun burada kulağına tekrar ezan okunarak adı tekrarlanır. Tekkenin hizmetini (temizlik ve bakım yapan kişi) yerine getiren kişiden dua alınır. Çocuğun ileride herhangi bir hastalığa yakalanmaması için tekkenin hizmetlisine çocuğun kıyafetleri ovdurulur (Kıyafeti iki avucuna alır, Kur'an'dan ayetler okuyarak ovar). Halk arasında tekkelerde hizmetli olan kişilere manevi değer verilmektedir. "Mübareğe hizmet edende mübarektir; ağzı dualı." denmektedir.

Taşova ve çevresinde Satılmış adının bir başka verilmiş şekli ise halk arasında çocuğu durmayan diye bilinen çocuğun düşük olması veya doğumdan sonra yaşamaması durumlarında doğumdan hemen sonra çocuğu başka bir kadın emzirir. Doğumdan bir gün sonra dört yolun birbirine kavuştuğu noktada bebeğin göbek ebesi veya ilk emziren kadın bebeği, babasına bir miktar para karşılığında satar. Bu bebeğin adı erkek ise Satuk veya Satılmış; kız ise Satı konur. Halk arasındaki inanışa göre; bebeğe ve bebeğin anne babasına musallat olan ve yine halk arasında üç harfliler diye anılan cinlerin kötülüklerinden korumak, albastı diye bilinen kötü ruhun şerrinden bebeği korumak için yapılan bir uygulamadır. (Recep Seyhan, Safiye Dünder, Servet Çiftçi, Şahabettin Gümüş, Zikri Akın)

SONUÇ

Ad verme geleneği, insanlığın ortak mirası olup toplumlar hakkında geniş bilgi vermektedir. Toplumların yaşadığı coğrafya, dinî inanış, sahip oldukları kültürden etkilenen ad verme geleneği, zaman içinde değişim gösterse de dinamik yapısını korumuştur. Ad vermek her toplum için her dönemde çok önemli olmuştur. Geçmiş zamanlardan bugüne gelen inanca göre bir insana verilen adın kaderine etki edip toplumdaki yerini geleceğini belirleyeceğine inanılmaktadır. Bundan dolayı kimi zaman kişilere verilen adların kelime manasından faydalanılmak istenilmiştir. Satılmış adının verilmesi, daha önce doğan çocukları ölmüş aileler bebeklerine bu adı vererek sağlıklı ve uzun ömürlü olacağına inanmaktadır. Satılmış adı anlam olarak bir başkasına verilmiş, kişiye ait olmayan demektir. Bu yüzden insanlar satılmış adını kelime anlamından yararlanmak istemişlerdir. Çocuğa ve aileye musallat olan kötü ruhu bebeğe satılmış adını vererek yanılmak, bebekten uzak tutmak istemişlerdir. Taşova ve çevresinde ise Satılmış ve Satı adını verme geleneği farklı

uygulamalar sonucunda da olsa çocukların yaşaması ve uzun ömürlü olmaları için aynı umut ve temenni ile erkek çocuklara Satılmış veya Satuk; kız çocuklarına ise Satı adları verilmektedir. Günümüzde batıl inanç olarak bilinen bu uygulamaların tarihi, geçmişe dayanmaktadır. Ayrıca bu uygulamaların bilimsel bir açıklaması olmamasına rağmen, asırlar boyu uygulanmış ve çok defa olumlu sonuçlar alınmıştır.

KAYNAKÇA

Acıpayamlı, O. (1992). “Türk Kültüründe ‘Ad Koyma Folkloru’nun Morfolojik Ve Fonksiyonel Yönlerden İncelenmesi”. IV. Milletler Arası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildiri Kitabı, (s 115).

Aras, M. Ö. (1998). "Ad koyma.", Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 1.1

Çakan, A. V. (2004). Türklerin Ad Koyma Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme. Millî Folklor, 61, 124-1.

Gömeç, S. (1998). “Şamanizm ve Eski Türk Dini”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(4), 38-52.

Kesgin, M. T ve Özcebe, H. (2004). “Türkiye’de Çocuk Bakımındaki Geleneksel İnanç Ve Uygulamalar”, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD), (1), 43-56.

Polat, K. (2005). Beşikten Mezara Kırgız Türklerinde Gelenek ve İnanışlar, TDV Yayınları, Ankara.

Sarıtaş, S. (2009). “Balıkesir Üniversitesi Öğrencilerinin Günümüzdeki Adlar ve Ad Verme Hakkındaki Görüşleri”, Balıkesir University Journal of SocialSciencesInstitute, 12(21).

Şenel, K. (2017). Bir Çocuğa İsim Vermek: Adımız Talihimizdir, https://www.tavsiyeediyorum.com/makale_18186.htm. (Erişim Tarihi: 11.02.2019).

Velibeyli, L, Bagirov, Ajn (1997). “Nahcivan’da Çocuklara Ad Verme Adetleri”, Bilig-4/Kış’97, Nahcivan.

Yeşildal, Ü. Ü. Y. (2018). “Atalar Kültüne Dair İnanmaların Türklerin Ad Verme İnanç ve Gelenekleri Üzerindeki Tesiri”, Millî Folklor, 30(119).

Yıldırım, İ. E. (2016). “Çocuklara Verilen İsimler Üzerinden Türkiye’deki Sosyo-Kültürel Değişimin Analizi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20(3), 909-925.

Yoldaş, A ve Coldaşbaev, A. (2016). “Hıristiyanlık ve İslâmiyet’in Rus ve Kırgızların Ad Koyma Geleneklerine Etkileri”, Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi (TURKSOSBİLDER) Cilt, 1, 31-38.

KAYNAK KİŞİLER

Ayşe Caba, 1928, Devre Köyü, Taşova, Okuryazar değil, Dul, On bir çocuk sahibi, Ev hanımı. 05.11.2018.

Adem Öner, 1949, Boraboy Köyü, Taşova, Orta okul mezunu, Evli, Dört, çocuk sahibi, Çiftçi. 01.10.2018.

Emine Nazlı, 1958, Andıran Köyü, Taşova, İlkokul mezunu, Evli, Dört çocuk sahibi, Ev hanımı. 05.12.2018.

Fatma Güven, 1960, Boraboy Köyü, Taşova, İlkokul mezunu, Evli, Dört çocuk sahibi, Ev hanımı. 01.10.2018.

Hatice Aktaş, 1957, Destek Köyü, Taşova, İlkokul mezunu, Evli, Altı çocuk sahibi, Ev hanımı. 02.12.2018.

Hatice Bolat, 1968, Taşova, İlkokul mezunu, Evli, üç çocuk sahibi, Ev hanımı.02.10.2018

İzzet Böyürcü, 1951, Uluköy, Taşova, İlkokul mezunu, Evli, Beş çocuk sahibi, Çiftçi. 01.10.2018

Lütfi Işık, 1944, Geydoğan Köyü, Taşova, İlkokul mezunu, Evli, Beş çocuk sahibi, Emekli.03.10.2018.

Osman Canik, 1979, Türkmentamı Köyü, Taşova, İlkokul mezunu, Evli, Üç çocuk sahibi, çiftçi. 18.11.2018.

Ömer Celeb, 1952, Taşova, Lisans mezunu, Evli, üç çocuk sahibi, Emekli Öğretmen. 05.10.2018.

Recep Seyhan, 1954.Yeşilyurt Köyü, Taşova, Lisans Mezunu, Evli, Dört Çocuk Sahibi, Yazar. 03.12.2018.

Safiye Dünder, 1959, Karamuk Köyü, Taşova, ilkokul mezunu, Evli, İki çocuk sahibi, Ev hanımı. 12.11.2018

Servet Çiftçi, 1956, Yerkozlu Köyü, Taşova, Lise mezunu, Evli, Üç çocuk sahibi, Emekli İmam. 09.11.2018.

Şahabettin Gümüş, 1951, Dört Yol Köyü, Taşova, İlkokul mezunu, Evli, Beş çocuk sahibi, Şoför. 05.10.2018.

Zikri Akın, 1966, Kırkharman Köyü, Taşova, İlkokul mezunu, Evli, Beş çocuk sahibi, şoför. 01.10.2018.